

A polgárság.

A trianoni békeszerződés rendelkezései folytán a magyarság majdnem milliós tömege az újonnan alakult csehszlovák köztársaság főnhatósága alá került, A magyar állam kereteiből kiesett, most már kisebbségnek nevezett, népdarab olyan új körülmények közé jutott, amelyet nem ismert s amelyekbe való beleilleszkedéséhez semmi ismerete, sem gyakorlata nem volt. A csehszlovák állam keretébe került magyar néptest azelőtt semmiféle különálló szervezettel nem rendelkezett s a magyar történelem folyamán soha nem jelentkezett önálló közigazgatási keretben. Anélkül, hogy az új államban valami önálló politikai vagy közigazgatási keretet kapott volna, mégis bizonyos ideális *egység*gé vált, amelyet számbavettek nemzetközi szerződések, intézmények, tudomásul vett az ország jogrendje és közigazgatása. Önállóságát azonban csak az etnikum egysége és a kulturális közösség jelentette, politikailag és földrajzilag nem volt elhatárolva, sem védve. Kiszolgáltatottsága teljes volt, mert az így egységbevont magyar területek azelőtt sohasem képeztek gazdasági egységet; a magyar etnikum északi határán mindegyik része más gazdasági erővonal és gazdasági központ hatáskörében élt. A gazdasági erőirányok egységbeirányítása a kisebbségi sorsban nagyon nehezen történt és történik, mert ilyen radikális szervezési munkáknak a lelki föltételei is hiányoztak, tekintettel arra, hogy a kisebbség egységesítő fogalmába jutott nép nem hozott magával semmi közösségtudatot. Sőt nemcsak, hogy közös történelmi, kulturális és politikai hagyományok nélkül, hanem egyáltalában mindenféle hagyomány nélkül került kényszerű egységbe a kisebbségi magyarság. Erdély önálló történelmi, állami és kulturális hagyományokkal rendelkezett, azonkívül a XX. században is mint valami organikus életet élő magyar végvár szerepelt, ezzel ellentétben a csehszlovák köztársaságba került magyar népdaraboknak teljes kötöttségük volt a magyar központtal, magyar központi mentalitásuk volt,

A változás tragédiája annál nagyobb volt. A közös magyar társadalomból kihullott népdarabok egységbeszervezése *a társadalmat szervezni hivatott réteg, a polgárság feladata lett volna. A kisebbségbe jutott magyar polgárságot azonban a főhatalomváltozás szinte teljesen megsemmisítette.* így történhetett meg, hogy a kisebbségi

magyar társadalom, íme, húszévi kisebbségi sorsa után még mindig szervezetemül áll s a megszerveződés szükségessége csak mintha most kezdené teljes súlyával megmozgató a lelkeket, amikor már az új magyar polgárság jelentkezik történelmi feladatának elvégzésére.

Midőn röviden felrajzoljuk a magyar polgárság útját az államfordulattól napjainkig, nagyon szomorú utat kísérünk végig. Ez az út a kisebbségi magyarság elesettségének tájain vezet. Ezt az utat mi magunk is megjártuk s vigasztaló csak az, hogy ma, mikor visszanezünk, már egy új magyar polgárság öntudatos szemével mérjük a távolságokat. Sorsunk teljes ismeretében, minden tapasztalatunk felhasználásával vetítjük a jövőbe az új magyar társadalom képét, (amelynek megépítését öntudatosan és örömmel vállaltuk.

A kisebbségi magyarság az államhatalmi változás idejéig a magyar, nemzeti államban élt. A nemzet és az állam ebben a keretben elvileg azonos volt s a külön nemzeti létezés ismeretlen volt és elképzelhetetlen. Az állam a nemzeti társadalom fölé került s vele szemben hatalmi tényezőként is megjelenhetett, a nemzeti társadalmat azonban nemzeti létében sohasem veszélyeztette. A magyar polgárság ebben a keretben az állam eszköze volt; az állam és a nemzet egymástól elválaszthatatlan (képzetében szervezte a magyar életet.

Az államfordulatkor a kisebbségi magyarság kiesett a nemzeti állam keretéből és a nemzeti közösségből is. Szétvált az állam és a nemzet azonossága, a nemzet és az állam új helyzetben, új fogalmazásban és új sorrendben jelentek meg. Az új körülményekhez új életformát kellett keresni s minden szervezetből kihullott nemzetdarabnak új szerves életet kellett felépíteni. A háborús gyűlölet utóhullámai a győző és lát legyőzött nemzetközi megkülönböztetése az anyaállammal való érintkezést s annak segítségét kizárták még akkor is, ha az anyaállam ilyenre képes lett volna. A kisebbségnek teljesen a saját erejéből kellett új életét felépítenie. Hogyan?

A polgárságra hárult volna a feladat.

A magyar polgárság nagyrésze *az államfordulat után önként elhagyta az új állam területét.* Az állam exponense elment az állam után, amely nélkül életét nem tudta elképzelni. Ha ma beleképzeljük magunkat az elmenekült polgárok helyzetébe, menekülésüket részben meg tudjuk érteni. Hiszen a kisebbségbe teljesen idegen földrajzi és társadalmi központok köré csoportosult népdaraboki jutottak, például a Mátyusföld s a délcsalókői rész, a Párkányvidék, Gömör és így tovább. Ezen csoportok mindegyikének nagyrésze a régi álltam keretei között maradt. A polgári vezető rebeg regionális orientációja nem változott és csoportja határain túl nem látott. *Az egyes ittmaradt csoportok akkor még nem látták meg egymást, egymásról mit sem tudtak, egymásra nem számítottak.*

A polgárság helyileg végérvényes bomlást látott s eddigi életszemlélete nem engedte meg, hogy egy új társadalom felépítésére gondolhasson. Nagyrésze itt nem látott életet, elment. Vitte egy magyar politikai romantika is.

A megmaradtak nagy részét azután *az új állam kergette el*. Az állampolgársági törvény kegyetlen határozmányai a magyarság nagy tömegeitől tagadták meg az élet jogát az új állam keretében. Kálváriás menetben vándoroltak el az anyaországba azok, akik az új sorsot itt szerették volna vállalni.

Az ittmaradt polgárság azután még egy súlyos sokkot szenvedett el. A *zsidóság* kivált a magyar nemzeti közösségből. A cseh-szlovák állam népszámlálási rendelkezései lehetővé tették a zsidóknak, hogy önálló nemzetiségként jelentkezzenek. A zsidók nagyrésze ezzel a kedvezménnyel élt is, nem törődve azzal, hogy a magyarságból való kiválásával milyen súlyos sebet vág a magyarság tétén. A legutolsó népszámlálás bizonyosága szerint a százezernél több magyar zsidóból alig tízezernél több vallotta magát magyarnak. A friss zsidóság, amely csak az utolsó évtizedekben vándorolt be Magyarországra, nem érezte magát a magyar közösség tagjának s kulturális kötöttsége sem volt olyan erős, hogy a magyarsággal annak nehéz sorsát is vállalhatta volna. A zsidók ilyen nagy tömegben való kiválásának a nyelvjogi és iskolaügyi téren katasztrófális következményei voltak, különösen a városokban. Közismert dolog, hogy a kisebbségi nyelvhasználat joga a bíróságok előtt és a közigazgatásban a magyarság százalékarányától függ és a 20%-ot el nem ért járásokban a magyarság nem használhatja nyelvét. Ugyancsak ilyen kötöttség van az iskoláknál. Mennyi magyar iskolát és mennyi elpazarolt nyelvi jogot jelent ez a kiválás a kisebbségi magyarság számára! A zsidóknak a magyarságból való kiválása azonban a gazdasági életben jelentkezett a legsúlyosabban. A kivált zsidóság majdnem teljes egészében polgárságot jelentett. Orvosok, ügyvédek, kereskedők, iparosok, az egész magyar kereskedelmi élet, jóformán az egész ittmaradt magyar tőke és felgyűjtött pénz kivált a magyarságból.¹ Ez az egész magyar kapitalizmus vidéki formájában, annak képviselőivel a kisebbségi sorsban, elveszett a magyarság számára. A magyarság felgyűjtött tőkéje, vagyona elveszett, mert a zsidók kiválása nemcsak formális volt: vagyonukat, pénzüket most már a saját zsidó nemzeti és kulturális életük megszervezésére használták föl.

Mindezek után *maradt még mindig egy vékony polgári réteg*, amely azonban nagyon szegény volt és lélekben teljesen összetörött. A háború és a forradalmak után, a magyar állam összeomlása után lelkében teljesen megszakadt az a valami, amit erkölcsi folytonosságnak nevezünk. A realitás kiesett a szemléletéből, ami érthető, ha

¹ *Szekfü Gyula* könyvére, *A három nemzedék*-re utalok általában, hogy a magyar kapitalizmus és a magyarországi zsidóság egységét idézhessem anélkül, hogy ezt a kérdést bővebben tárgyalnom kellene.

tudomásul vesszük, hogy a szeme előtt minden valóságnak látszott dolog; összeomlott. Még- ma is találkozunk embereikkel, akik a teljes jogfosztottság képzetében élnek húsz év óta, a jogrend az ő számukra megszűnt 1918-ban, s *a jogokért való harc, vagy azoknak egyszerű igénylése bűncselekménynek, vagy vakmerőségnek látszik előttük.* A polgárságot a magyar állam nevelte magának, e polgárságnak a néphez semmi kapcsolata nem volt. A nép felé mindig csak a hatalmat képviselte. *Nem tudhatta, hogy más feladata is lehet, hogy a néppel és a népért élni, dolgozni is lehet.* Egyedül érezte tehát magát és teljesen elhagyottan, kiszolgáltatva mindenkinek, Hogy a nép erő, sőt, hogy a nemzet egyetlen ereje, azt ő nem tudhatta, neki azt soha senki nem mondta. Nem tudott a néphez találni, a társadalom szervezését nem tudta elkezdni. Kiszámú volt e polgárság, szegény, esett és megfélemlített. Egy új történelmi feladat megtervezését és elindítását nem is lehetett várni tőle.

A magyar nép egyedül maradt. A politikai pártok voltak az egyetlen hely, ahol hallathatott magáról, de ott is nagyon keveset. A pártokat vagy régi emberek csinálták, vagy tudatlan és stréber vidéki akarnokok, reális magyar építő munka nem szerepelt egyiknek a programjában sem. A pártfunkciókba menekült polgárok pedig a magyar romantika szomorú lovagai voltak, akiktől egészséges magyar szemléletet nem lehetett követelni. A kisebbségi politika belső hibáitól eltekintve is a magyarság nemzetközi helyzetének súlyát hordozta magával s ez a helyzet kétségbeejtően reménytelen volt.

A kisebbségi társadalom megszervezése egy későbbi kor számára maradt. A régi polgárság befejezte szereplését s a magyar népnek új polgárságot kellett kitermelnie magából, amely elvégezze a történelmi munkát

Akármilyen nagy volt is a magyarság bukása és akármilyen reménytelennek látszott is helyzete, *a népben* azonnal megindult a regenerációs folyamat. Az organikus élet természetes törvényei szerint az elbukott polgárság helyébe megindult *az új polgárság kifejlődése.* Az államfordulat utáni 4—5 év még a bomlás, a romlás jegyében állott. A polgárságban a bomlási folyamatok ez alatt az idő alatt lezajlottak. A magyarság, amit lehetett, már elvesztett, s a rohamos züllés megállt. A kisebbségi élet is kezdett önálló medret fölvenni s a köztudatba lassan átment a kisebbségi sors tartósságának a tudata s ezen tudatváltozásnak megjelentek tatz első eredményei. Az 1923—24-es évfordulót jelölném meg azon időpontnak, amikor a kisebbségi magyarság *reálisan tudomásul merte venni helyzetét és eszerint kezdett cselekedni.* A lelki anarchia és tétlenség helyét az öntudatos cselekvés egyelőre még bizonytalan, első mozdulatai váltják föl.

Az állam belső kohéziója, konszolidálódó életüteme is segíti a kisebbségi népdarab életének átváltását. A régi gócoctól s a

végső központtól, Budapesttől elfordul az élet iránya. Ezt az irányváltozást és az egész fordulatot az új polgársággá alakuló fiatal-ság jegyzi le szemlélhetően azáltal, hogy a jelzett években elindul a csehszlovák főiskolákra. Eleddig a polgárság még Budapest felé orientálódott, most már tudomásul vette a magyar nép új kötöttségét s eszerint indult el az új harcokra.

Az egyetemi évek élményei az új polgárság jövő állásfoglalását döntően meghatározzák s bátran megállapíthatjuk, hogy a mai magyar élet eszmei tartalma eredetét ehhez a forráshoz, kell visszavezetni. Az akkor még *főiskolás mozgalmakban* élcsapatként mozgó fiatalok ma már férfíui korban az új polgárság vezető szellemei s hatásuk, éppen mivel egy névtelen nagy osztály állásfoglalását képviselik, napról-napra erősebb.

Ha a csehszlovákiai magyarságban ma lejátszódó szellemi mozgalmakat meg akarjuk érteni, az első kisebbségi polgárság szellemi bölcsőjéhez, az első egyetemi évek mozgalmaihoz kell visszamennünk. Ki kell kutatnunk, milyen szellemiséget alakított ki magának az ifjúság és milyen körülmények hatottak rá szellemiségének kialakulásában. A különféle hatások között legelső sorban is egy negatívumot kell megemlíteni. Erre az ifjúságra nem hatott a magyar egyetemi közösség, a kulturális és szellemi központ ereje, forrósága. Normális körülmények között az új generáció az elődök nyomdokaiba lép az egyetemi talajon s cselekvésének, munkájának s majdnem gondolkozásának útját is elődeitől veszi át. Egy kis külön főiskolás világba kerül, amelynek kialakított törvényei vannak s amelynek természetesen aláveti magát. Ezen közösség révén fogadja el azután a nagy nemzeti kultúrközösségnek első, részegítő hatását s az egyetemi polgár büszke címével részese lesz a magyar társadalmi életnek, amelyben megtett első lépései néha egész életére döntő jelentőségűvé válnak.

A kisebbségi első magyar generáció idegen nagyvárosok idegen társadalmába került, idegen kulturális világ fogadta s idegen egyetem mostohája lett. A társadalom, a kultúra, a tudomány nyelve idegen volt s boldog kincsének, lelke kifejezőjének, nyelvének továbbfejlődését sem adta meg. A rengeteg idegenség nem segítette bontakozó lelke szárnyalását, de gúzsba kötötte azt. A munka a megbüntetés jegyében indult. Valamiért bűnhődött az ifjúság és azért lett zord az élete. *Ez az élet rosszabb volt, mint az emigrációs élet.* Az emigráció befogadott s valamelyest a vendég jogával élhet. A magyar ifjúság az idegen egyetemeken túrt elem volt s míg az állam az orosz emigrációs diákoknak milliós segélyeket osztott, a magyar ifjúság semmit sem kapott, — pedig a forma szerint állampolgár volt az állampolgár minden jogával. S a társadalom, amely körülfogta, ellenséges volt. Egy fölszabadult nép győzelmi mámorban kezdte építeni életét és kegyetlen volt a legyőzöttekkel szemben. Az első magyar diákok súlyos szóbeli inzultusokat is kénytelenek voltak néha elviselni, azért, mert magyarul beszéltek. Ami magyar volt, az csak belül volt, e fiatal emberek szí-

vében. S ami magyar volt, nem volt akta jó ajánlólevél. Az ifjúság döntő élményeit idegen környezetben idegenektől kapták s magyar népéhez s magyarságához való állásfoglalását önmagából kellett kibontania. Intellektusának minden mozaikdarabjéért harcolnia kellett s *amit egy boldogabb ifjúság könnyen és szinte véletlenül kap meg nemzeti közösségében, azt ez az ifjúság nagy munka árán szerezte meg.* Az viszont igaz, hogy az ily drága áron vett lelki tartalma, életének és magyarságának tartalma szebb és mélyebb amannál, ha kicsit szomorúbb is.

Az idegenben a magát idegennek tudó és idegennek számított magyar fiatalság a dolgokat és az eseményeket bizonyos távolságról szemlélte s ezért ezek plasztikusabban jelentek meg számára. Jelentőségüket tisztábban látta és mérte, mint azok, akik a dolgokat irányították, vagy az eseményeknek részesei voltak. Így látta meg a fiatalság, mit jelenthet nemzeti közösségben élni és dolgozni (például a cseh diákok példáján), anélkül, hogy sajátmagának ilyen kellemes tapasztalatai lettek volna. Veszteségét elkönyvelte, helyzetet tudomásul vette. Hazafelé nézett. Szlovenszko és Kárpátalja síkságain még mindig apátiában látta szétszórt népét s onnét a távolból meglátta népe helyzetét annak teljes tragikusságában. A kontraszt óriási volt. Egy boldog nép racionálisan és reálisan, a föl-«t szabadultság mámorában óriási tempóban kezdi megépíteni társadalmi és állami életét s ujjongva ünnepli fől szabadult kultúráját, s a másik oldalon egy gazdasági életében tönkrement, társadalmában széthullott, kultúrájában megalázott népdarab, amely az ő népe. S ennek a népnek vezetője sincs. Magukramaradt faluk jelentik ezt a népet, tájékozatlan városok s egy megfélemlített, csökkentszámú kispolgárság, amely sem parasztnak, sem munkásnak nem tud vigasztalást mondani. Egyenlőtlen erők versenye lesz, de a harcot fel kell venni.

Akármilyen furcsán hangozzék is, így történt: a minden magyar folyamatosságból és hagyományból való kiesettség s a cseh nép teljesező nemzeti és állami életének szemlélete volt a két ellentétes ok, amely iá magyar fiatalságot a népéhez elvezette. Így történt meg, hogy *amit ma a magyar világban népi programnak mondanak, Prágában fakadt ki magyar fiatalok lelkéből és azóta hazát talált minden magyar fiatal lelkében.*

Az ifjúság szemlélődeése állandóan a két pólus között lebegett: a prágai tündöklés és a hazai nyomorúság. Egy harmadik, a magyar állami élet valósága s egy nemzeti államban élő magyar társadalom ismeretlen volt előtte, nem volt élmény számára.

Prága tündöklésének és népe nyomorúságának az ideológiai bázisát is megtalálta. A magyar irodalom népi triászának, az Ady—Móricz—Szabó-hármasnak a hatása még romantikusan, de végérvényesen a nép felé vitte figyelmét s a kisebbségi magyarság nagy esettségében és magáramaradtságában igazolva látta ezen íróknak igazát, kiállításuknak realitását. A veszély, amit ezek megváltottak, a kisebbségi népben beteljesedett. *A történelmi osztályok*

nem vállalták a kisebbségi harcot, a gazdagok megfutamodtak, a polgárság tönkrement s a történelem folyamán az emberi és nemzeti élet felszínére fel nem engedett nép teljes szervezetlenségben és kiszolgáltatottságban hevert a győzelmes nép lábai előtt. A költő sikolyából itt már meztelen valóság lett s mikor a fiatalság a költő szavaival indult harcra az új eszmék győzelméért, a lázas szavakban már a meglátott valóság sikongott. De már a bukásból való föl-emelkedés akarását is jelezte a bukás elmúlt megkiáltása. A »generációs« harc azután, amely ezen írók nevei és eszméi körül az (öreg és fiatalok között kitört, már régen nem volt generációs harc, hanem a magyar felemelkedés új formázásának harca, az elmúlt világ elbukott elveivel szemben. Buktunk, de főleg a magunk bűnei miatt s fölemelkedésünk is csak a magunk erejéből történhetik. Erőnk forrása a nép s mert a népet elnyomták, a veszedelem pillanatában nem volt, ajka megvívja a harcot. A magyarság ellensége az, aki megakadályozza, hogy a magyar nép a mai kultúra és civilizáció elérhető legnagyobb fokára kerüljön s így a környező népi erőkkal a versenyt fölvehesse. Így gondolkodott az ifjúság. Ebben megerősítette Prága élménye is.

A cseh nép egységes nép olyannyira, hogy aki a magyar társadalom szemléletében nőtt fel, ezt az egységességet, ezt az népiséget nem is tudja megérteni. A társadalmi osztályok olyan szétváltsága, különbözősége és kihangsúlyozott fokozatossága, mint a magyarságban, ia cseheknél ismeretlen. Az arisztokráciáját rég elvesztett nép a modern nemzeti harcokba már a sajátmagia népi mélységéből kibontott erővel és emberekkel indult. így történhetett meg, hogy az új államban a legmagasabb közjogi és politikai méltóságokat közvetlenül a népből jött emberek foglalták el és töltötték be, akiknek a néppel való kapcsolata egyszerű és természetes volt és közvetlen maradt. Masaryk egy uradalmi kovács fia, Benes egy zsellérnek a fia, akinek testvérei még odahaza a faluban élnek, miniszterek, miniszteriális tisztviselők, tábornokok, a legnagyobb politikai pártok vezérei mind a nép gyermekei, az első generáció a népből, amelyet polgári élet és szemlélet nem puhított úrrá néhány generáción keresztül. Az úr és paraszt megkülönböztetése, amit a magyarság olyan drágán fizetett meg, a cseheknél ismeretlen. Ez a nép szemléletében és életstílusában egységes. Az osztályok {hiarcca, ami az állam gazdasági struktúrája miatt kétségtelenül jelen van, nem olyan vészes, mint egyebütt. Az egész nép reális szemléletű, igénytelen életű és szervezésre hajlamos. Azóta, hogy a csehszlovákiai magyar ifjúság ezt először tapasztalta, immár tizenöt év is eltelt. Ma már látjuk, *hogy a demokráciát a^ cseh nép nem tudta más nemzetiségek számára is megfelelően értelmezni* s hogy ennek veszedelmes következményei lettek, a győzelmi mámor és a hatalmi pozíció elragadták ezt a népet. Megláttuk azt is, hogy erényei mellett milyen hibái vannak s hogy erényei a változott körülmények között hogyan válnak hátrányára, — de akkor a magyar fiatalság rengeteget tanult tőle s mivel húsz év óta is

csak ellenfélként állhat vele szemben, megállapíthatjuk, hogy saját ismeretlen erejét kibontván, ellenfelének munkamódszereit is felhasználja.

A történelem iskolába küldte ezt a generációt s az iskola helyül Prágát jelölte ki. Innét jól lehetett látni Európát, Közép-Európát pedig egészen közlről is Magyarországot egész plasztikusan. Nem fenyegetett veszedelem, hogy a könyvekben tanult bölcsesség a valóságban hasznavehetetlen lesz. Magyar történelmet és szelentörténetet azután könyvékiből tanult. Boldog örömmel fedezte fel a könyvek hasábjain életének és célkitűzéseinek régen, de mindig friss aktualitással megfogalmazott igazolását. Megtalálta a magyar történelem hozzávető fonalát.

Széchenyi koldusaiból embereket, a magyarságból európai népet esinálni; erős, öntudatos, gazdag magyar nép, amely a sorsát önmaga intézi: ez a cél. Húsz évvel a bukás után a Csehszlovákiában élő új magyar polgárság és a fiatalság egységes abban, hogy ezért a célért a saját posztján minden áldozatot és munkát el kel vállalnia).

Mielőtt azonban röviden megvizsgálánk, hogy milyenek a munkalehetőségek, egy pillantást kell vetnünk az új magyar polgári réteg egyéni összetételére, mert ennek a további fejlődés kialakulásában nagy jelentősége van.

*

Az egész kisebbségi húsz év alatt *a középiskolai és a főiskolás magyar ifjak a kispolgári, paraszti és munkásrétegek gyermekeiből rekrutálódtak.* E megállapítás alól olyan elenyészően csekély a kivétel, hogy általános szabálynak lehet elfogadni. Az arisztokrácia, a földbirtokosok s nagypolgárság gyermekeiket külföldön taníttatják. Ezek a rétegek valahogy nem vállalták a kisebbségi sorsot, a kisebbségi munkát, gyermekeiket sem óhajtották e helyzet megismerésére nevelni és e helyzetben munkavállalásra készíteni. Ennek az lett a következménye, hogy a magyarok az iskolákon homogén ifjúságot alkottak, mert mind szegények voltak. Egy-két kivétel akadt minden időben, de ezek például a főiskolás közéletben sohasem szerepeltek s nem is tartoztak bele a magyar diákközösségbe.

Így a népi szellemiség könnyen és egységesen alakulhatott ki a magyar fiatal értelmiségben. Az is természetes, hogy az új értelmiség viselkedésében is más lett. *A zsentriskedés ismeretlen s ugyancsak az a póz is, amit valaki az úri mivoltára való hivatkozással szokott fölvenni. Beszéde természetes lett s társadalmi osztály- vagy személymajmolástól mentes.* Közvetlen kapcsolatát a néppel sem külsőleg, sem lélemben nem vesztette el. Önmagán belül egységes maradt s egy népével is. Nem emelték ki és nem emelték föl és nem is lehetett hová mennie. Mindezekén túl azonban legfontosabb, hogy az új polgárság szinte teljes egészében elvesztette

minden érintkezését az arisztokráciával, a földbirtokososztállyal s általában a gazdagokkal. Igaz, ez a réteg nálunk nagyon kicsi, de ez a kis réteg ma a kisebbségi magyarság életében igen nagy szerepet játszik. A közélet minden vonalán ma ez a réteg dominál s vele az új polgárságnak sem személyi, sem társadalmi érintkezése nincsen. A magyar kisebbségi életen ma végighúzódik egy szakadék, amelynek az egyik oldalán vannak a magyar intézmények a régi elemekkel s az említettek vezetése alatt, a másik oldalon pedig: az új magyar polgárság, amely a magyar életben való lehetőségeit keresi. *A szakadék áthidalására most történnek a kísérletek.* Az intézményekbe itt-ott bekerül a fiatal értelmiség egy-egy tagja. Jelentősége azonban nem olyan, hogy az új népi, polgári elemeket magával vihetne. Valami egységes nagy megmozdulásra lesz szükség, hogy a polgárság aktivizálása révén maga a magyar nép töltse meg valóságos életével a magyar szervezeteket s elindulhasson a népi élet fölemelése, kiteljesülése. *A magyar név megszervezése és felemelése csak ennek az új polgárságnak az elitje által s ezen keresztül lehetséges.* Mozgalmaknak ma csak ez tud olyan szellemi tartalmat adni, amely megmozgassa a tömegeket s a polgárság munkára kész elemeit csak ez tudja a munkába bevezetni. Ez az egységesen megmozdult népi polgárság tudja csak a népet fölemelni és vezetni. Ez 'az elit eddig külön utakon járt, forrott és érett. A kisebbségi magyarság szellemtörténetét alakította. Kiépítette annak idején az összes csehszlovák egyetemi városban a főiskolás szervezetet, megteremtette a főiskolások országos szövetségét, rendezte a híres és mindig országos eseményt jelentő diákkongresszusokat, irodalmi estéket rendezett és magyarországi írók turnéját, a Sarlót teremtette s később a Magyar Munkaközösséget, a Közművelődési Testületek kiépítésénél ott volt és a községi könyvtárak ügye a szívügye volt, megcsinálta a Tavaszi Parlamentet, s a koraszülött Kisebbségi Társaságot, az Új Szellemben kihirdetett egy bátor és az idők szellemének megfelelő szellemi állásfoglalást. De még mindig kívül áll azon, amit hivatalos magyar közéletnek neveznek. Pedig mia már egységesen jelentkezik munkára a meglévő magyar keretekben.

Az érvényesülés nagyon nehezen megy. *Először jelentkezik a magyar történelem folyamán a polgárság, mint öntudatos népi polgárság, azzal a céllal, hogy pontosan kidolgozott program alapján munkát vállaljon már nem az állam, hanem a nép megszervezése érdekében.* Kisebbségi sorban, nehéz történelmi fordulóban, történik mindez. A miami kisebbségi közélet vezetőinek egyrésze megérti és támogatja a programot, a másik része értelmetlenül megy el mellette. A kérdés akut stádiumba jutott, s hogy milyen lesz a megoldása, ez nemcsak a kisebbségi magyarság, de minden bizonynyal a magyar nép egyik létkérdése: a magyar népi erők egy nemzeti kiteljesedés szolgálatában forrnak-e ki, vagy elvesznek, hogy ebben a történelmi, népi nekifeszülésben megint alul maradjon a magyarság.

Bolya Lajos.